

Manuscript Title: KAJIAN ARKEOLOGI TERHADAP SEJARAH TERJEMAHAN KARYA
SASTERA MAHUA MODEN KE DALAM BAHASA MELAYU, 1919-2023

Authors: Boh Phaik Ean and Goh Sang Seong

Accepted Date: 16-December-2024

Please cite this article as: Boh Phaik Ean and Goh Sang Seong. Kajian arkeologi terhadap sejarah terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu, 1919-2023. *Kajian Malaysia* (Early view).

This is a provisional PDF file of an article that has undergone enhancements after acceptance, such as the addition of a cover page and metadata, and formatting for readability, but it is not yet the definitive version of record. This version will undergo additional copyediting, typesetting and review before it is published in its final form, but we are providing this version to give early visibility of the article.

**KAJIAN ARKEOLOGI TERHADAP SEJARAH TERJEMAHAN KARYA
SASTERA MAHUA MODEN KE DALAM BAHASA MELAYU, 1919-2023**

***AN ARCHAEOLOGICAL RESEARCH ON THE HISTORY OF THE
TRANSLATION OF MODERN MAHUA LITERATURE INTO MALAY
LANGUAGE, 1919-2023***

Boh Phaik Ean^{1*}, Goh Sang Seong²

¹School of Languages, Literacies and Translation, Universiti Sains Malaysia, Pulau
Pinang, Malaysia

²School of Humanities, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, Malaysia

*Corresponding author: bohphaikEAN@usm.my

ABSTRACT

Translation archaeology involves research work to answer all or some of the 5W1H questions and serves as the foundation for other studies related to the history of translation. This paper presents an archaeological study on the history of the translation of modern Mahua literary works into Malay in Malaysia, from 1919 to 2023. Modern Mahua literature, characterized by Malaysian identity, is written in vernacular Chinese by local Chinese authors in Malaya, Singapore (before its

separation from Malaysia in 1965), and the islands of Borneo. This study is conducted from the perspective of history and translation archaeology (Pym, 1988), using the eight research objects proposed by D'hulst (2010) — “who, what, where, which sort of support, why, how, when, and what are the effects” — as the basis for data collection and analysis. For data collection purposes, the three-fold research strategy proposed by Gerber (2008) and the paratextual referencing technique outlined by Genette (1997) were utilized. Findings indicate that the translation and publication of modern Mahua literary works into Malay began as early as December 1960. From 1919 to 2023, a total of 654 translations spanning poetry, short stories, drama, and prose were published through three print mediums: magazines, newspapers, and anthologies. This activity involved at least 56 translators and 17 publishers, including government agencies/public higher education institutions (IPTA), private publishers, NGOs, and individual publishers. Support received included funding, awards, and various forms of recognition. Primarily, the translations aimed to retain the content of the source texts. The aim of translating and publishing modern Mahua literary works into Malay is to enable individuals from other races to access and comprehend local Chinese literature. In this regard, translations of modern Mahua literary works serve as a tool for unity, enhancing national integration.

Keywords: translation archaeology, translation history, translation of modern Mahua literary works, local Chinese literature, Chinese-Malay translation

ABSTRAK

Arkeologi terjemahan melibatkan kerja-kerja penyelidikan bagi menjawab semua atau sebahagian soalan 5W1H dan merupakan asas bagi kajian lain yang berkaitan dengan sejarah terjemahan. Makalah ini melaporkan kajian arkeologi terhadap sejarah terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu di Malaysia, dari tahun 1919 hingga 2023. Karya sastera Mahua moden merupakan sastera bertunjangkan ciri-ciri kemalaysiaan yang dikarang menggunakan bahasa Cina vernakular oleh penulis Cina tempatan di Malaya, Singapura (sebelum pemisahan dari Malaysia pada tahun 1965), dan kepulauan-kepulauan Borneo. Kajian ini dijalankan dari lensa sejarah dan arkeologi terjemahan (Pym, 1988) dengan menjadikan lapar objek kajian yang diutarakan oleh D'hulst (2010), iaitu "siapa, apa, di mana, apa jenis sokongan, mengapa, bagaimana, bila, dan apa kesannya" sebagai asas untuk tujuan pengumpulan dan penganalisan data. Untuk tujuan pengumpulan data, strategi penyelidikan tiga peringkat yang dicadangkan oleh Gerber (2008) dan teknik rujukan peritex yang diutarakan oleh Genette (1997) dimanfaatkan dalam kajian ini. Dapatan kajian menunjukkan bahawa aktiviti penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu bermula seawal Disember 1960. Antara tahun 1919-2023, sejumlah 654 buah terjemahan karya sastera Mahua moden yang merangkumi genre puisi, cerpen, drama dan prosa berjaya diterbitkan melalui tiga media cetak, iaitu majalah, akhbar dan antologi. Kegiatan ini dikenal pasti melibatkan usaha daripada sekurang-kurangnya 56 orang penterjemah dan 17 buah penerbit yang terdiri daripada penerbit agensi kerajaan/IPTA, penerbit swasta, badan bukan kerajaan (NGO) dan penerbit individu. Jenis sokongan yang diterima termasuklah pemerolehan dana penerbitan, penganugerahan dan pengiktirafan. Terjemahan yang dihasilkan

memberikan tumpuan utama kepada pengekaln kandungan teks sumber. Tujuan penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu adalah untuk membolehkan kaum-kaum lain menghayati sastera Cina tempatan. Sehubungan dengan itu, terjemahan karya sastera Mahua moden berfungsi sebagai alat perpaduan bagi meningkatkan integrasi nasional.

Kata kunci: arkeologi terjemahan, sejarah terjemahan, terjemahan karya sastera Mahua moden, sastera Cina tempatan, terjemahan bahasa Cina-bahasa Melayu

PENGENALAN

Terjemahan selalunya dikaitkan dengan pembelajaran bahasa, dan mula berkembang sebagai satu disiplin akademik pada pertengahan abad ke-20 (Munday, 2016: 13-14). Dalam pada itu, penelitian terhadap teks yang diterjemahkan (atau tidak diterjemahkan) pada tempoh tertentu atau di tempat tertentu serta pengaruh yang terhasil diletakkan bawah Pengajian Terjemahan Deskriptif yang berorientasikan fungsi (Holmes, 2004: 185). Holmes (2004: 185) mengutarakan bahawa bidang penyelidikan ini kurang diberikan perhatian berbanding daripada bidang lain, dan biasanya diperkenalkan sebagai subtema atau tema balas dalam sejarah terjemahan dan sejarah kesusasteraan. Sejarah terjemahan mula berkembang sejak pertengahan tahun 1960-an (Santoyo, 2006: 11-12). Woodsworth (1998: 101) mengutarakan bahawa sejarah terjemahan boleh merujuk amalan atau teori, atau kedua-duanya. Sejarah dari aspek amalan terjemahan adalah berkenaan dengan persoalan seperti apa yang telah diterjemahkan, oleh siapa, bawah keadaan apa, dan dalam konteks sosial atau politik apa (Woodsworth, 1998: 101). Sementara itu, sejarah dari sudut teori pula berkaitan dengan persoalan

tentang apakah ulasan penterjemah tentang hasil terjemahan mereka, bagaimanakah terjemahan dinilai dalam tempoh berlainan, apakah jenis cadangan yang diberikan oleh penterjemah, atau bagaimanakah terjemahan diajarkan, dan bagaimanakah wacana ini berkaitan dengan wacana lain dalam tempoh yang sama (Woodsworth, 1998: 101). Pada pendapat Pym (1998: 5), sejarah terjemahan ialah perbincangan yang menyatakan perubahan yang berlaku atau dikekang secara aktif dalam bidang terjemahan. Bidang ini merangkumi tindakan dan ejen yang mendorong kepada terjemahan (bukan terjemahan), kesan terjemahan (bukan terjemahan), teori tentang terjemahan serta fenomena-fenomena lain yang bersangkutan-paut dengan sebab dan akibat. Pym (1998: 5-6) mengklasifikasikan sejarah terjemahan kepada tiga subbidang, iaitu arkeologi terjemahan (*translation archaeology*), kritikan sejarah (*historical criticism*) dan penerangan (*explanation*). Arkeologi terjemahan ialah perbincangan yang menjawab semua atau sebahagian soalan tentang siapa menterjemahkan apa, bagaimana, di mana, bila, untuk siapa dan apa kesannya. Kritikan sejarah ialah perbincangan tentang cara terjemahan mendorong atau menghalang kemajuan, dan mestilah menentukan nilai pada hasil kerja (terjemahan) penterjemah berdasarkan kesan yang dicapai pada masa lalu; dan nilai kontemporari tidak boleh diterapkan secara langsung terhadap terjemahan yang dihasilkan pada masa lampau (Pym, 1988: 5). Subbidang penerangan pula merupakan sebahagian daripada sejarah terjemahan yang mengulas tentang sebab kewujudan artifak arkeologi pada masa dan di tempat tertentu, serta hubung kaitnya dengan perubahan (Pym, 1998: 6).

Pegenaute (2018) melontarkan pendapat bahawa amalan sejarah terjemahan yang dikemukakan oleh Woodsworth (1998) sama dengan arkeologi terjemahan yang diutarakan oleh Pym (1998). Begitu juga, D'hulst (2010) turut menyenaraikan lapan

objek untuk dikaji dalam kajian sejarah terjemahan, iaitu *quis* (siapa), *quid* (apa), *ubi* (di mana), *quibus auxiliis* (apa jenis sokongan), *cur* (mengapa), *quomodo* (bagaimana), *quando* (bila), *cui bono* (apa kesannya). Hal ini menunjukkan bahawa jenis-jenis objek kajian sejarah terjemahan yang dikemukakan oleh Woodsworth (1998), Pym (1998) dan D'hulst (2010) adalah lebih kurang sama, iaitu melibatkan soalan 5W1H (siapa, apa, bila, mengapa, di mana dan bagaimana). Oleh hal yang demikian, ternyata bahawa kajian sejarah terjemahan memerlukan usaha untuk mencari jawapan bagi soalan-soalan tersebut. Bersangkut paut dengan perkara ini, Pym (1998) menegaskan bahawa kerja-kerja yang dilakukan dalam kajian arkeologi terjemahan, seperti penyusunan katalog adalah amat penting dan berfungsi sebagai asas bagi penyelidikan lain yang berkaitan dengan sejarah terjemahan. Hal ini kerana kajian lanjut tentang sejarah terjemahan tidak dapat dilakukan tanpa maklumat asas seperti, “siapa menterjemah apa”, “bagaimana”, “di mana”, “bila”, “untuk siapa” dan “dengan kesan apa”. Tegas Pym (1998: 5-6), arkeologi terjemahan merupakan satu bidang yang selalunya melibatkan kerja-kerja penyelidikan yang rumit, memerlukan pengorbanan besar dan memberikan sumbangan kepada aspek-aspek sejarah terjemahan yang lain.

Ternyata bahawa kajian arkeologi terjemahan merupakan asas penting dalam usaha menelusuri sejarah karya-karya terjemahan dalam pelbagai bidang atau pasangan bahasa yang berbeza. Hasil pengumpulan dan pendokumentasian karya-karya terjemahan dapat dijadikan sebagai sumber rujukan bagi membolehkan kajian-kajian lain yang berkaitan untuk dijalankan. Berkenaan dengan hal ini, sejarah terjemahan karya sastera Mahua moden didapati masih belum dikaji oleh mana-mana satu pihak secara menyeluruh dari sudut arkeologi atau sejarah terjemahan. Tambahan pula, senarai penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu

yang sedia ada didapati tidak lengkap. Dalam hal ini, Zhuang Hua Xing (2006: 28-36) mencatatkan penerbitan buku terjemahan karya sastera daripada bahasa Cina kepada bahasa Melayu selepas Perang Dunia Kedua (merangkumi sastera China dan sastera Mahua moden) mengikut susunan kronologi dari tahun 1961 sehingga 2004. Di satu pihak yang lain, Yang Quee Yee (2014: 92-93) menyenaraikan 12 judul buku terjemahan sastera Mahua moden yang diterbitkan dari tahun 1975 sehingga 1994 dengan butiran maklumat judul dan nama penterjemah sahaja. Rekod sedia ada hanya mencatatkan penerbitan dari tahun 1961 hingga 2004 dan tidak membincangkan perkembangan penterjemahan karya-karya sastera Mahua moden. Senarai penerbitan tersebut juga didapati tidak lengkap kerana hanya terbatas pada penerbitan dalam bentuk buku sahaja. Perihal senarai penerbitan tidak lengkap dan kekurangan kajian penerokaan terhadap bidang terjemahan ini menyebabkan faktor-faktor kemunculan dan perkembangan aktiviti penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu tidak dapat diketahui. Lompang ini membuka jalan kepada kajian arkeologi terhadap sejarah terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu untuk dijalankan dengan berpandukan lapan objek kajian yang dikemukakan oleh D'hulst (2010). Secara keseluruhan, kajian ini bertujuan untuk mendokumentasikan terjemahan karya-karya sastera Mahua moden bagi menambahkan kepustakaan dalam bidang terjemahan di Malaysia. Di samping itu, kajian ini juga bertujuan untuk menerokai sejarah terjemahan karya sastera Mahua moden dari perspektif bidang Pengajian Terjemahan, iaitu arkeologi dan sejarah terjemahan.

SASTERA MAHUA MODEN

Secara umumnya, sastera Mahua tergolong kepada dua kategori yang berlainan, iaitu sastera Mahua lama dan sastera Mahua moden. Sastera Mahua lama merupakan sastera yang dikarang oleh pendatang China ke Tanah Melayu menggunakan bahasa China klasik sebagai salah satu medium untuk meluahkan kerinduan terhadap negara asal mereka. Sebaliknya, sastera Mahua moden ialah sastera yang dikarang oleh penulis Cina tempatan menggunakan bahasa Cina vernakular bagi menyampaikan perasaan dan pemikiran yang sarat dengan unsur-unsur tempatan. Istilah sastera Mahua diperkenalkan bagi mengelakkan kekaburan rujukan terhadap sastera yang dihasilkan oleh orang Cina tempatan (sastera Mahua) dan sastera China yang dihasilkan oleh orang China di negara China (Yang Quee Yee, 2014). Jelas Yang Quee Yee (2014), kedua-dua jenis sastera ini menggunakan medium pengucapan yang sama, iaitu bahasa Cina, tetapi kandungannya berbeza. Tambah Yang Quee Yee (2014: 81-82), sastera Mahua ialah “hasil sastera yang diciptakan oleh golongan pengarang tempatan” dan kandungannya “menggambarkan buah fikiran warga Malaysia atau mengisahkan peristiwa-peristiwa yang bersangkutan-paut dengan penduduk-penduduk Malaysia dan pandangan tempatan”. Sebaliknya, sastera China ialah “hasil tulisan orang-orang China di negeri China” dan “kandungannya benar-benar bercorak China” (Yang Quee Yee, 2014: 81-82).

Jelas Fang Xiu (1972: 3), sastera Mahua moden ialah sastera Cina yang dikarang dalam bahasa tulisan moden dan wujud di Malaya, termasuk Singapura dan kepulauan-kepulauan Borneo. Karya sastera ini mendukung pemikiran dan semangat baharu serta bertunjangkan Malaya. Goh Thean Chye (1975: Prakata) turut mengemukakan

pendapat yang sama, iaitu sastera Mahua moden ialah sastera yang dikarang menggunakan bahasa Cina vernakular yang memiliki pemikiran, semangat dan kesedaran baharu yang wujud di Malaya (termasuk Singapura dan Borneo). Tambah Goh Thean Chye (1975), genre sastera Mahua moden terdiri daripada puisi, prosa, cerpen, novel dan drama. Berdasarkan pendapat yang dikemukakan oleh Fang Xiu (1972), Goh Thean Chye (1975) dan Yang Quee Yee (2014) tentang sastera Mahua dari segi identiti kewarganegaraan pengarang, bahasa pengantara, tempat penerbitan, fungsi dan kandungannya, sastera Mahua moden dirumuskan sebagai sastera yang dikarang oleh penulis Cina tempatan di Malaya, Singapura (sebelum berpisah daripada Malaysia pada tahun 1965), dan kepulauan Borneo menggunakan bahasa Cina vernakular, dan mengisahkan peristiwa tempatan serta mencerminkan corak kemalaysiaan.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini bertujuan untuk menelusuri sejarah terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu, 1919-2023 dari sudut arkeologi terjemahan. Menurut Fang Xiu (1972: 3), pengkaji sejarah sastera Mahua moden, karya sastera Mahua moden mula dikesan melalui penerbitan dalam kolum tempatan berikutan pengaruh Gerakan 4 Mei yang berlaku di negara China. Tambah Yang Quee Yee (2000: 1), karya sastera Mahua moden julung-julung kali diterbitkan pada tahun 1919 dalam ruangan sastera yang dinamakan sebagai “Majalah Rakyat Baru” (atau “*Xin Guoming Zazhi*”), dan ruangan lain, termasuklah “Komentor Berita”, “Warta” dalam *Harian Rakyat Baru* atau *Xin Guoming Ribao*. Dengan erti kata lain, karya sastera Mahua moden mula bercambah sejak tahun 1919. Sehubungan dengan itu, tahun 1919 dipilih sebagai

tempoh bermulanya penelitian terhadap terjemahan sastra Mahua. Bagi mencapai objektif kajian, lapan objek kajian sejarah terjemahan yang diutarakan oleh D'hulst (2010), iaitu siapa, apa, di mana, apa jenis sokongan, mengapa, bila dan apa kesannya dijadikan sebagai kayu ukur untuk tujuan pengumpulan dan penganalisan data. Untuk mencari, menghimpunkan dan mendokumentasikan terjemahan karya sastra Mahua moden dalam bahasa Melayu yang diterbitkan mulai tahun 1919 sehingga 2023 dan judul asalnya, kajian ini memanfaatkan strategi penyelidikan tiga peringkat (*three-fold research strategy*) yang dicadangkan oleh Gerber (2008: 143), iaitu pertama, meneliti bibliografi yang sedia ada, kedua, merujuk katalog perpustakaan atas talian dan ketiga, mengunjungi perpustakaan. Dua bibliografi atau senarai penerbitan sedia ada yang dirujuk adalah senarai penerbitan Zhuang Hua Xing (2006) dan Yang Quee Yee (2014) yang masing-masing merekodkan 17 buah dan 12 buah antologi terjemahan sastra Mahua moden. Seterusnya, rujukan kepada katalog perpustakaan atas talian dibuat melalui laman sesawang OPAC Perpustakaan Negara Malaysia (<https://opac.pnm.gov.my>), OFA (*Online Finding Aid*) Arkib Negara Malaysia (<https://ofa.arkib.gov.my>), OPAC Perpustakaan Hamzah Sendut, Universiti Sains Malaysia (<https://elib.usm.my>), OPAC Perpustakaan Pusat Penyelidikan Cina Malaysia (<http://www.malaysian-chinese.net>), dan OPAC Perpustakaan Tan Lark Sye, New Era University College (<https://www.newera.edu.my/library>). Selepas mengenal pasti lokasi simpanan terjemahan karya sastra Mahua moden, pengkaji mengunjungi kelima-lima buah perpustakaan tersebut bagi mengumpulkan data-data yang berkaitan secara fizikal.

Bagi menjawab lapan objek kajian sejarah terjemahan yang diutarakan oleh D'hulst (2010), maklumat yang berkaitan digali dan diperolehi melalui teknik rujukan peritexs.

Parateks terdiri daripada periteks (elemen-elemen umum yang diberikan dalam buku) dan epiteks (elemen-elemen di luar buku yang merujuk buku tersebut) (Genette, 1997: xviii). Periteks ialah elemen-elemen yang mengelilingi badan teks, seperti prakata atau kata pengantar, jadual kandungan, indeks dan nota sumber; epiteks ialah komunikasi di luar teks yang boleh mempengaruhi cara teks itu dibaca (Genette, 1997: 4-5). Maklumat paratekstual ialah petunjuk berguna tentang penghasilan dan kegunaan terjemahan dalam keadaan tertentu, sekali gus memberikan maklumat menarik untuk penerokaan lebih lanjut tentang faktor-faktor sosiobudaya yang mendorong dan mencetuskan penghasilan terjemahan tertentu (Tahir-Gürçağlar, 2002: 58-59). Sehubungan dengan itu, kajian ini memanfaatkan teknik rujukan periteks untuk mengumpulkan dan menganalisis semua laman objek kajian yang diutarakan oleh D'hulst (2010).

PERBINCANGAN DATA

Kajian arkeologi terjemahan yang dijalankan ini berjaya mengutip maklumat asas bagi setiap terbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam versi bahasa Melayu. Dapatan kajian menunjukkan bahawa penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu mula diusahakan sejak tahun 1960. Sehubungan dengan itu, senarai penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam majalah, akhbar dan antologi antara tahun 1960-an hingga tahun 2023 berjaya dihasilkan dan masing-masing disertakan dalam Lampiran A, B dan C, dengan butiran maklumat nama penulis asal, nama penterjemah, judul asal, judul terjemahan, tahun penerbitan, tempat penerbitan, penerbit, dan genre. Bagi setiap objek kajian yang dikemukakan oleh D'hulst (1998), iaitu (1) apa, (2) siapa, (3) bila, (4) di mana, (5) apa jenis sokongan,

(6) mengapa, (7) bagaimana, dan (8) apa kesannya, analisis yang lebih mendalam dibuat dalam bahagian berikut berdasarkan data-data yang berjaya dikumpulkan dalam kajian ini.

Analisis Objek Kajian 1: Apa (*Quid*)?

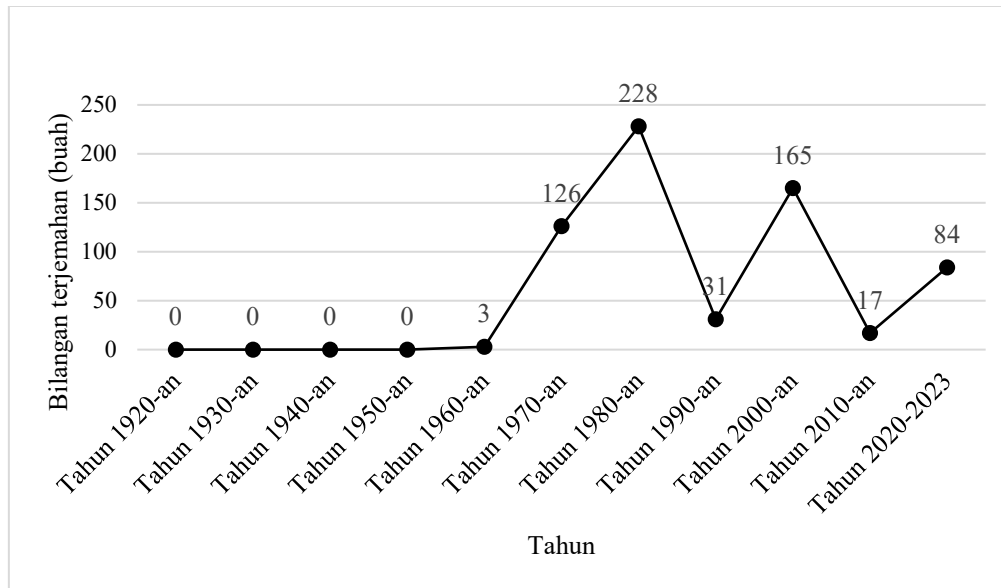
Untuk persoalan tentang “apa”, perkara yang boleh dikaji termasuklah teks yang diterjemahkan atau tidak diterjemahkan, kriteria dan prosedur dalam pemilihan teks untuk diterjemahkan, perkara yang ditulis tentang terjemahan, genre atau mod perwakilan tentang terjemahan yang dihasilkan oleh budaya (D’huist, 2010: 399). Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa inisiatif untuk mengalihbahasakan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu mula diusahakan seawal Disember 1960-an. Maklumat lanjut bagi setiap judul terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu diturunkan mengikut susunan kronologi dengan maklumat nama penulis asal, nama penterjemah, judul asal, judul terjemahan, tahun penerbitan, tempat penerbitan, penerbit, dan genre, seperti yang disertakan dalam Lampiran A, B dan C. Jadual 1 mencatatkan bilangan buah terjemahan karya sastera Mahua moden yang diterbitkan dalam majalah, akhbar dan antologi antara tahun 1960-an hingga tahun 2023.

Jadual 1: Penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu, 1919-2023

Tahun	Media cetak/karya tunggal (buah)			
	Majalah	Akhbar	Antologi	Jumlah
Tahun 1920-an	0	0	0	0 (0.00%)
Tahun 1930-an	0	0	0	0 (0.00%)
Tahun 1940-an	0	0	0	0 (0.00%)
Tahun 1950-an	0	0	0	0 (0.00%)
Tahun 1960-an	3	0	0	3 [0] (0.46%)
Tahun 1970-an	12	4	110 [3]	126 [3] (19.27%)
Tahun 1980-an	16	8	204 [9]	228 [9] (34.86%)
Tahun 1990-an	4	12	15 [1]	31 [1] (4.74%)
Tahun 2000-an	0	0	165 [4]	165 [4] (25.23%)
Tahun 2010-an	3	0	14 [1]	17 [1] (2.60%)
Tahun 2020-2023	0	0	84 [3]	84 [3] (12.84%)
Jumlah	38 (5.81%)	24 (3.67%)	592 [21] (90.52%)	654 (100%)

*Angka di dalam tanda kurung siku ialah bilangan buah antologi terjemahan.

Berdasarkan trend penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu yang ditunjukkan dalam Rajah 1, dirumuskan bahawa penerbitan terjemahan sastera Mahua moden mengalami naik turun yang ketara.

Rajah 1: Trend penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu, tahun 1919-2023

Walaupun sastera Mahua moden sudah bercambah sejak penghujung tahun 1919, tetapi tiada terjemahan karya sastera Mahua moden yang dihasilkan antara tahun 1920-an sehingga sebelum tahun 1960-an. Terjemahan sastera Mahua moden didapati mula diterbitkan sejak Disember 1960. Pada tahun 1960-an, terdapat sebanyak 3 (0.46%) buah terjemahan karya sastera Mahua moden berjaya diterbitkan. Angka ini meningkat kepada 126 (19.27%) buah terjemahan diterbitkan pada tahun 1970-an, dan seterusnya melonjak kepada sebanyak 228 (34.86%) buah terjemahan diterbitkan pada tahun 1980-an, sekali gus mencatatkan penerbitan yang tertinggi. Memasuki tahun 1990-an, hasil ini jatuh mendadak dengan hanya 31 (4.74%) buah terjemahan diterbitkan. Kemudian, bilangan buah terjemahan yang diterbitkan meningkat semula pada tahun

2000-an dengan sebanyak 165 (25.23%) buah terjemahan diterbitkan sebelum menurun kembali kepada penerbitan 17 (2.60%) buah terjemahan pada tahun 2010-an. Tahun 2020 sehingga 2023 menunjukkan prestasi yang agak memberangsangkan dengan sebanyak 84 (12.84%) buah terjemahan karya sastera Mahua moden berjaya diterbitkan pada awal dekad ini. Trend perkembangan ini mendedahkan bahawa usaha penerbitan dan penterjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu bersifat tidak konsisten.

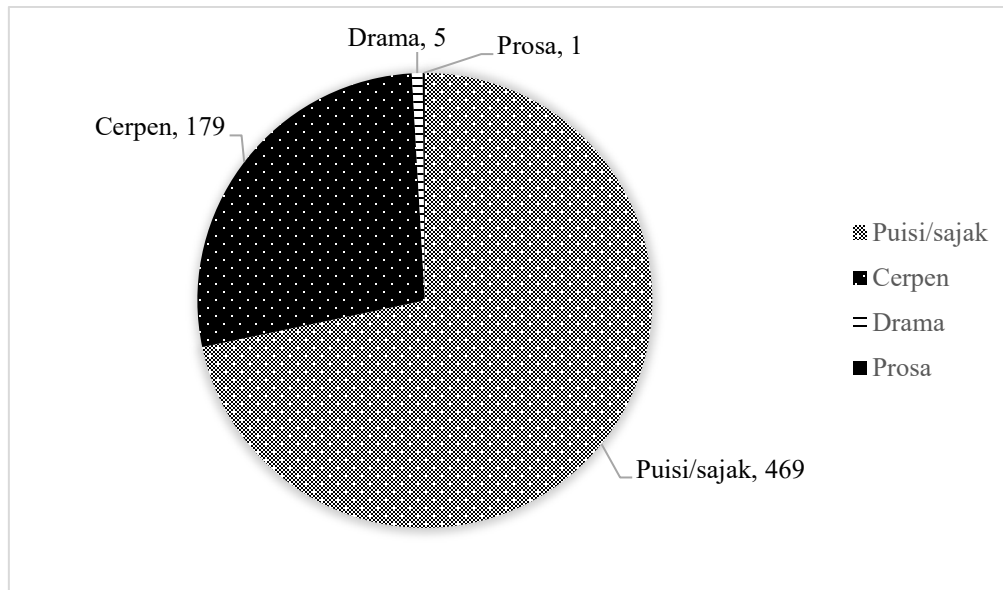
Dari segi genre pula, sastera Mahua moden yang terpilih untuk diterjemahkan bersifat rencam dan mencakupi empat kategori genre yang utama, iaitu puisi/sajak, cerpen, prosa, dan drama. Jadual 2 menyenaraikan bilangan judul terjemahan karya sastera Mahua moden yang diterbitkan dalam majalah, akhbar dan antologi.

Jadual 2: Genre terjemahan karya sastera Mahua moden dalam majalah, surat khabar dan antologi, 1919-2023

Tahun	Media cetak/karya tunggal (buah)			
	Majalah	Akhbar	Antologi	Jumlah
Puisi	16	-	453	469 (71.7%) [64]
Cerpen	21	24	134	179 (27.4%) [33]
Drama	-	-	5	5 (0.8%)
Prosa	1	-	-	1 (0.1%)
Jumlah	38	24	592	654 (100%) [97]

Nota: Angka dalam kurungan siku menunjukkan bilangan buah terjemahan ulangan.

Seperti yang ditunjukkan dalam Jadual 2, genre puisi/sajak dan cerpen Mahua moden didapati paling banyak diusahakan. Daripada 654 judul karya tunggal yang diterbitkan, sebanyak 469 buah terjemahan ialah terjemahan puisi/sajak Mahua moden, bersamaan dengan 71.7% (termasuk 64 buah terbitan ulangan). Selain itu, sebanyak 179 buah terjemahan, bersamaan dengan 27.4% (termasuk 33 buah terbitan ulangan) ialah terjemahan cerpen Mahua moden, diikuti dengan 5 buah (0.8%) terjemahan drama Mahua moden dan sebuah (0.1%) terjemahan prosa Mahua moden. Jumlah penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden mengikut pembahagian genre digambarkan dalam Rajah 2.

Rajah 2 Penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam majalah, akhbar dan antologi mengikut genre, 1919-2023

Dari segi pemilihan teks, karya yang dihasilkan oleh penulis Mahua yang veteran dan karya yang pernah meraih anugerah didapati lebih cenderung terpilih untuk diterjemahkan dan diterbitkan bagi memperkenalkan karya yang bermutu kepada pembaca. Dalam hal ini, karya sastera Mahua moden yang terpilih untuk diterjemahkan bertemakan semangat patriotisme, menggambarkan suasana kehidupan yang harmoni antara pelbagai kaum, serta melukiskan keindahan alam semula jadi di kawasan setempat.

Objek Kajian 2: Siapa (*Quis*)?

Bagi menjawab persoalan tentang “siapa”, tumpuan boleh diberikan kepada penterjemah, pengeluaran (terjemahan, kritikan, pengarang), penubuhan kumpulan dan perhubungan rangkaian (D’hulst, 2010: 399). Kajian ini mengenal pasti dua pihak utama yang terlibat secara langsung dalam aktiviti menterjemah dan menerbitkan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu, iaitu penterjemah dan penerbit, khususnya sumbangan mereka dari segi bilangan judul yang dihasilkan.

Penglibatan penterjemah

Penterjemah yang berkecimpung dalam bidang terjemahan karya sastera Mahua moden terdiri lebih daripada 56 orang. Semua terjemahan yang dihasilkan dapat dikenal pasti nama penterjemah, melainkan 14 buah terjemahan cerpen Mahua moden yang diterbitkan dalam buku *Antologi Cerpen: Misteri Pahatan* (2015) tidak diturunkan nama penterjemah, manakala nama penterjemah bagi “Senja Di Endau” dalam *Antologi Puisi Mahua: Titik Nuansa* (1988) juga tidak dinyatakan dalam antologi

tersebut. Oleh itu, penterjemah yang menterjemahkan 15 buah karya sastera Mahua moden itu tidak dapat dikenal pasti. Senarai nama dan bilangan karya tunggal yang dihasilkan oleh setiap penterjemah diturunkan dalam Jadual 3.

Jadual 3: Penglibatan penterjemah

Bil.	Nama penterjemah	Puisi	Cerpen	Drama	Prosa
1.	Amir Tan	-	2	-	-
2.	Ang Chor Chew	-	1	-	-
3.	C.T. Gan	1	-	-	-
4.	Chan Foo Heng	52 (52 TB)	-	-	-
5.	Chan Maw Woh / Chan Meow Wah	-	7 (1 TB) (1 TU)	-	-
6.	Chan Yong Sin	75 (11 TU, termasuk 3 judul berulang 2 kali)	1	-	-
7.	Chen Yimei	1	-	-	-
8.	Chew Fong Peng	9	2	-	-
9.	Chin Yook Chin / Asruchin	3	1	-	-
10.	Chong Fah Hing	23 (1 TU)	10 (2 TU)	-	-
11.	Chong Kim Leong	54 (52 TB) (2 TU)	-	-	-
12.	Chong Ton Sin / Chong Tong Sin	-	2 (1 TU)	-	-
13.	Chong Yock Sim	-	2 (1 TU)	-	-

Bil.	Nama penterjemah	Puisi	Cerpen	Drama	Prosa
14.	Choo Puay Hin / Wei Li / Willy	2	10 (3 TU)	-	-
15.	Ding Choo Ming	-	7	5	-
16.	E.T. Tang	9	-	-	-
17.	Florence Kuek	-	1	-	-
18.	Goh Choo Keng / C.K. Goh	4	14 (6 TU)	-	-
19.	Goh Thean Chye / Goh Thein Chye / Goh Then Chye	177 (36 TU, termasuk 2 judul berulang 3 kali, 7 judul berulang 2 kali)	-	-	-
20.	He Jiali	4 (1 TU)	-	-	-
21.	Ho Wee Chee	-	1	-	-
22.	Hong Seyu Luan / Hong Seyu Luen	-	2	-	-
23.	Hoo Ling	-	2 (1 TU)	-	-
24.	Kang Kah Yee	-	1	-	-
25.	Kelana C.M. (Cheng Song Huat)	-	1	-	-
26.	Lai Choy	4	3 (1 TU)	-	-
27.	Lee Ban Chian	2 (1 TU)	-	-	-
28.	Lee Ngeok Lan	-	1	-	-
29.	Lee Tan Luck	-	2	-	-
30.	Lee Yoke Hiang	-	2	-	-
31.	Li Chuan Siu / Li Chi Ch'u / Li Chih- ch'u	-	3 (2 TU)	-	-
32.	Li Kim Chong	-	1	-	-

Bil.	Nama penterjemah	Puisi	Cerpen	Drama	Prosa
33.	Liau Lay San	-	4	-	-
34.	Lim Chuan Boon	17 (2 TU)	19 (3 TU)	-	-
35.	Moo Kiow Chai	11 (1 TU)	24 (11 TU)	-	-
36.	Ng Hun Poh	9 (1 TU)	3	-	-
37.	Peng Jeck Seng	1	-	-	-
38.	Penulis Bumiputra	1	-	-	-
39.	Poh Seong Moi	2	3	-	-
40.	Rozita A. Chani	-	2	-	-
41.	Seah Li Ling	-	1	-	-
42.	Seow Swee Har	-	1	-	-
43.	Ser Choon Ing	9	-	-	-
44.	Soon Lay Yee	-	1	-	-
45.	Tan Lai Peng	-	1	-	-
46.	T.S.T.	-	-	-	1
47.	Teng Shin Min	-	14 (1 TU)	-	-
48.	Thock Ker Pong	10 (1 TU)	1	-	-
49.	Woo Tack Lok / Budiria Woo	11 (1 TU)	7 (1 TU)	-	-
50.	Yang Kui Yee	-	1 (1 TB)	-	-
51.	Yap Sin Tian	8	-	-	-
52.	Yau Cheak Fatt	-	2	-	-
53.	Yen Nin	-	1	-	-
54.	Yew Chuan	4	-	-	-
55.	Yuen Boon Chan	16 (6 TU)	3	-	-
56.	Zheng Ju	1	-	-	-
57.	*Karya tanpa nama penterjemah	1	14	-	

Penterjemah yang prolifik dalam bidang terjemahan puisi Mahua moden termasuklah Goh Thean Chye, Chan Yong Sin, Chan Foo Heng dan Chong Kim Leong. Untuk terjemahan cerpen Mahua moden pula, Lim Chuan Boon, Moo Kiow Chai dan Teng Shi Min merupakan antara penterjemah yang aktif dan giat menterjemah cerpen Mahua moden ke dalam bahasa Melayu. Kajian ini turut mendapati bahawa Ding Choo Ming adalah satu-satunya penterjemah yang mengambil inisiatif untuk mengalihbahasakan drama Mahua moden ke dalam bahasa Melayu. Begitu juga, penterjemahan prosa Mahua moden hanya diusahakan oleh T.S.T.

Hampir semua penterjemah yang mengusahakan terjemahan karya sastera Mahua moden merupakan orang Cina tempatan yang menguasai pasangan bahasa Cina dan bahasa Melayu. Walau bagaimanapun, orang pertama yang menterjemah karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu, iaitu Li Chih-ch'u didapati merupakan orang Cina peranakan Indonesia. Di samping itu, Rozita A. Ghani tampil sebagai satu-satunya penterjemah Melayu yang menyumbang sebanyak dua buah terjemahan cerpen Mahua moden. Hal ini menunjukkan bahawa terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu boleh dilakukan oleh mana-mana penterjemah yang memiliki dwibahasa, dalam konteks ini, bahasa Cina-bahasa Melayu tanpa mengira perbezaan bahasa, agama dan budaya.

Penglibatan penerbit

Dapatan kajian menunjukkan bahawa terdapat sebanyak 17 buah penerbit yang terlibat dalam usaha menerbitkan terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu. Semua penerbit yang terlibat dalam aktiviti ini disenaraikan mengikut urutan

abjad dalam Jadual 4, dengan maklumat bilangan judul karya terjemahan yang diterbitkan dalam majalah dan akhbar, serta bilangan buah antologi yang diterbitkan.

Jadual 4: Penglibatan penerbit

Bil.	Penerbit	Majalah	Akhbar	Antologi
1.	Bulanan Penuntut			1
2.	Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP)	34		(7)
3.	Dewan Perhimpunan China Selangor			1
4.	Evergreen Trading Company			1
5.	Kumpulan Karangraf Sdn. Bhd.		15	
6.	Mentor Publishing Sdn. Bhd.			1
7.	Nusa Centre			1
8.	Pelanduk Publications			1
9.	Penerbit Universiti Malaya			4
10.	Penerbitan Sirius			1
11.	Persatuan Penterjemahan dan Penulisan Kreatif Malaysia (PERSPEKTIF)			1+(7)
12.	Pustaka Selatan			1
13.	Seah Beng Kim	1		
14.	Sin Chew Media Corporation Berhad		8	
15.	Syarikat Penerbitan Universal			1
16.	Tan Ta Sen	1		
17.	Utusan Melayu (M) Berhad	2	1	

Nota: Bilangan dalam tanda kurungan mewakili terbitan bersama

Secara umumnya, penerbit yang terlibat dalam usaha penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden boleh dikelaskan kepada empat kategori yang berikut:

1. Penerbit agensi kerajaan/IPTA: Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP), Penerbit Universiti Malaya.

2. Penerbit swasta: Bulanan Penuntut, Evergreen Trading Company, Kumpulan Karang kraf Sdn. Bhd., Mentor Publishing Sdn. Bhd., Nusa Centre, Pelanduk Publications, Penerbitan Sirius, Pustaka Selatan, Sin Chew Media Corporation Berhad, Syarikat Penerbitan Universal, Utusan Melayu (M) Berhad.
3. Badan bukan kerajaan: Persatuan Penterjemahan dan Penulisan Kreatif Malaysia (PERSPEKTIF), Dewan Perhimpunan China Selangor.
4. Penerbit individu: Tan Ta Sen, Seah Beng Kim.

Berdasarkan bilangan terjemahan yang dihasilkan, tiga penerbit utama yang paling giat dalam mengusahakan penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dikenal pasti merupakan Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP), Karang kraf dan Persatuan Penterjemahan dan Penulisan Kreatif Malaysia (PERSPEKTIF) yang menggerakkan bidang penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden melalui penyajian dalam majalah, akhbar dan antologi.

Analisis Objek Kajian 3: Bila (*Quando*)?

Persoalan tentang “bila” boleh merangkumi beberapa aspek seperti asal-usul terjemahan, perubahan amalan atau trend penterjemahan, dan mod pengkategorian tempoh terjemahan (D’hulst, 2010: 402). Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa aktiviti penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden boleh dikelaskan kepada tiga fasa utama, iaitu fasa permulaan (tahun 1960-an), fasa perkembangan (tahun 1970-an sehingga 1990-an) dan fasa kelestarian (tahun 2000-an sehingga tahun 2023) berdasarkan bilangan judul terbitan yang dihasilkan. Fasa permulaan menandakan bermulanya aktiviti menterjemah karya sastera Mahua moden

ke dalam bahasa Melayu, iaitu seawal tahun 1960-an. Dalam tempoh 1960-an, tiga judul terjemahan karya sastera Mahua moden yang meliputi genre cerpen dan prosa disajikan kepada pembaca sasaran melalui medium majalah, iaitu majalah *Budaya* dan majalah *Dewan Bahasa* (Lampiran A, bil. 1-3).

Aktiviti penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden mencapai kemuncak dengan penghasilan yang cukup memberangsangkan antara tahun 1970-an hingga 1990-an. Pada ketika itu, terjemahan karya sastera Mahua moden bukan sahaja diterbitkan dalam majalah, malah juga disajikan dalam akhbar serta mula dibukukan dan dipasarkan dalam bentuk antologi. Jumlah bilangan judul terjemahan karya sastera Mahua moden dalam versi bahasa Melayu yang dihasilkan sepanjang tempoh ini hampir mencecah 400 buah karya tunggal. Dalam hal ini, 32 buah terjemahan diterbitkan dalam majalah, 24 buah terjemahan diterbitkan dalam akhbar dan sebanyak 13 judul antologi yang menghimpunkan sebanyak 329 terjemahan karya tunggal berjaya diterbitkan.

Mulai tahun 1971, usaha penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden diteruskan oleh DBP melalui penerbitan dalam majalah *Dewan Sastera* (dieja sebagai *Dewan Sastra* pada peringkat awal penerbitannya). Antara tempoh 1970-an hingga 1990-an, DBP giat menyajikan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam majalah terbitannya. Daripada 32 buah terjemahan yang diterbitkan dalam majalah, 30 buah terjemahan diterbitkan oleh DBP (Lampiran A, bil. 4-15, 18-35). Dalam pada itu, 16 judul (termasuk 1 judul terbitan ulangan) ialah terjemahan puisi Mahua, manakala 14 judul yang selebihnya merupakan terjemahan cerpen Mahua. Di samping itu, dua buah

terjemahan yang lain diterbitkan oleh Utusan Melayu (M) Berhad dalam majalah terbitannya, iaitu *Mastika* (Lampiran A, bil. 16-17).

Semasa fasa perkembangan, terjemahan karya sastera Mahua juga mula disajikan dalam akhbar. Terdapat sebanyak 24 judul terjemahan karya sastera Mahua moden diterbitkan melalui tiga akhbar, iaitu *Mingguan Malaysia*, *Mingguan Watan* dan *Sin Chew Jit Poh* (Lampiran B, bil. 1–24). Melalui kerjasama rapat antara *Mingguan Watan*, Jawatankuasa Penulis Berbilang Kaum, Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP), dengan Persatuan Penterjemahan dan Penulisan Kreatif Malaysia (PERSPEKTIF), sebanyak 15 buah terjemahan cerpen Mahua diterbitkan sebulan sekali secara konsisten dalam akhbar *Mingguan Watan*, dari Oktober 1980 sehingga Disember 1990. Begitu juga, terjemahan karya sastera Mahua moden tidak hanya tertumpu dalam majalah. Sebaliknya, usaha ini dijalankan dengan lebih terancang melalui penerbitan dalam bentuk buku. Dalam tempoh ini, sebanyak 13 judul antologi terjemahan karya sastera Mahua diterbitkan (Lampiran C, bil. 1 – 13) oleh pelbagai pihak.

Memasuki abad ke-21, aktiviti penterjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu masih diteruskan sekalipun tidak serancak fasa perkembangan. Dalam fasa kelestarian, terjemahan karya sastera Mahua moden lebih banyak diterbitkan dalam bentuk antologi dan jarang-jarang sekali diterbitkan dalam majalah. Begitu juga, terjemahan karya sastera Mahua moden tidak lagi diterbitkan dalam akhbar. Dalam pada itu, hanya tiga buah terjemahan diterbitkan dalam majalah, dan lapan buah antologi yang menghimpunkan sebanyak 263 buah terjemahan karya tunggal berjaya diterbitkan. Penerbitan terjemahan sastera Mahua moden terhenti selama 17 tahun sejak *Angin Kemarau* yang diterjemahkan ke dalam bahasa Melayu oleh Moo Kiow

Chai diterbitkan dalam majalah *Dewan Sastera* pada April 1995 dalam tempoh fasa perkembangan. Sehingga tahun 2010-an, DBP menerbitkan semula tiga judul terjemahan cerpen Mahua-dalam majalah *Dewan Sastera* pada Ogos 2012, Apr, Mei dan Jun 2014, serta Mac 2016.

Kebanyakan terjemahan sastera Mahua moden yang diterbitkan pada fasa kelestarian diusahakan oleh DBP melalui kerjasama dengan PERSPEKTIF. Hasilnya, empat buah antologi terjemahan cerpen dan sebuah antologi terjemahan puisi berjaya diterbitkan secara berperingkat sejak tahun 2000 sehingga 2023. Di samping itu, terdapat juga penerbit lain yang menyumbang tenaga dalam usaha ini, iaitu Mentor Publishing Sdn. Bhd., Jabatan Pengajian Tionghoa, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya, dan Nusa Centre. Maklumat terperinci tentang setiap penerbitan berkenaan diturunkan dalam Lampiran A (bil. 36-38), dan Lampiran C (bil. 14-21).

Analisis Objek Kajian 4: Di Mana (*Ubi*)?

Persoalan tentang “di mana” bersangkut paut dengan tempat terjemahan dihasilkan, dicetak, diterbitkan dan diedarkan (D’hulst, 2010: 400). Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu disajikan melalui tiga jenis media cetak yang utama, iaitu majalah, akhbar dan antologi, sepertimana yang dijelaskan dalam Jadual 2. Daripada karya-karya terjemahan yang dikesan dalam kajian ini, terdapat sejumlah 654 judul karya tunggal sastera Mahua moden (termasuk 97 buah terjemahan ulangan) yang diterjemahkan ke dalam bahasa Melayu dan mula diterbitkan sejak tahun 1960-an. Dalam pada itu, terdapat sebanyak 38 (5.81%) buah terjemahan diterbitkan dalam majalah, 24 (3.67%)

buah terjemahan diterbitkan dalam akhbar dan 592 (90.52%) buah terjemahan karya tunggal diterbitkan melalui 21 judul antologi terjemahan, sepertimana yang diturunkan dalam Lampiran A, B dan C.

Dari segi tempat penerbitan, hampir semua terjemahan karya sastera Mahua moden diterbitkan di Malaysia (Persekutuan Tanah Melayu sebelum kemerdekaan dicapai) dan hanya terdapat dua judul terjemahan diterbitkan di Singapura pada peringkat awal aktiviti ini diusahakan, iaitu sebelum Singapura keluar daripada Malaysia pada tahun 1965. Kedua-dua karya tersebut ialah *Kalau Nasib Malang Menimpa* dan *Perjalanan Sa-belum Suboh* yang masing-masing diterbitkan dalam majalah *Budaya* pada tahun 1960 dan 1962.

Analisis Objek Kajian 5: Apa Jenis Sokongan (*Quibus auxiliis*)?

Bagi persoalan tentang “apa jenis sokongan”, aspek yang boleh dikaji adalah seperti jenis sokongan yang diberikan kepada penterjemah dan ejen lain, seperti penerbit dan kesannya (D’hulst, 2010: 401). Dapatan kajian ini mendapati bahawa penterjemah menerima tiga jenis sokongan, iaitu pemerolehan dana penerbitan, penganugerahan dan pengiktirafan. Berdasarkan maklumat periteks yang diperoleh, tiga buah antologi terjemahan karya sastera Mahua moden dikenal pasti menerima bantuan kewangan untuk penerbitan. Antologi pertama, *Drama Mahua: Perempuan Yang Memecahkan Cermin* (1977) yang diterjemahkan oleh Ding Choo Ming menerima bantuan kewangan daripada Dewan Perhimpunan China Selangor untuk penerbitan. Maklumat ini tertera pada bahagian depan antologi tersebut dengan ayat yang berbunyi

“Diterbitkan dengan bantuan kewangan yang diberi oleh Dewan Perhimpunan China Selangor”.

Antologi kedua yang memperoleh dana penerbitan ialah *Cerpen Pilihan Mahua* (1982) yang diterjemahkan oleh Moo Kiow Chai. Maklumat yang berkaitan diperoleh daripada pernyataan “Siri Sastera & Akademik Bantuan Persekutuan Persatuan-Persatuan Hokkien Malaysia dan Persatuan Hokkien Selangor”, dan “Antologi Cerpen Pilihan Mahua ini telah dianugerahkan Sijil Sastera (Bahagian Terjemahan) bagi tahun 1980 oleh Jawatankuasa Tabung Sastera anjuran Persekutuan Persatuan-Persatuan Hokkien Malaysia dan Persatuan Hokkien Selangor, dan diterbitkan dengan bantuan tabung tersebut.”, yang tertera pada bahagian depan antologi berkenaan.

Antologi ketiga, *Cerpen Pilihan Mahua: Mala Adan* (1988) yang diterjemahkan oleh Lim Chuan Boon turut menerima dana yang sama. Maklumat periteks yang diperoleh daripada antologi tersebut adalah “Siri Sastera & Akademik Bantuan Persekutuan Persatuan-Persatuan Hokkien Malaysia dan Persatuan Hokkien Selangor” dan “Antologi Cerpen Pilihan Mahua ini telah dianugerahkan Sijil Sastera (Bahagian Terjemahan) bagi tahun 1987 oleh Jawatankuasa Tabung Penerbitan Sastera anjuran Persekutuan Persatuan-Persatuan Hokkien Malaysia dan Persatuan Hokkien Selangor, dan diterbitkan dengan bantuan tabung tersebut”. Maklumat ini bukan sahaja mendedahkan bahawa penerbitan kedua-dua antologi tersebut menerima bantuan dana penerbitan, malah terjemahan yang dihasilkan oleh kedua-dua orang penterjemah tersebut turut dianugerahkan sijil sastera (Bahagian Terjemahan).

Satu lagi bentuk sokongan adalah pengiktirafan dan penghargaan yang biasanya disampaikan oleh sasterawan negara dan tokoh-tokoh Melayu dalam bidang sastera yang secara tidak langsung mengiktiraf dan menggalakkan usaha murni ini. Contohnya, sasterawan negara, Mohamad Haji Salleh (1971: 39) memberikan ulasan terhadap terjemahan sastera Mahua moden yang dihasilkan oleh Goh Thein Chye dalam *Dewan Sastera*, 1(8), terbitan tahun 1971 melalui pernyataan berikut:

“Terjemahan adalah suatu usaha yang sulit dan sering2 mengalami berbagai-bagai masalah. Dalam terjemahannya kita lihat Sdr. Goh dapat mengatasi banyak dari masalah2 ini. Rentak, bunyi dan idiom bahasa Melayunya lichen dan pada keseluruhannya tidak berbau bahasa terjemahan lagi. Ini menunjukkan kesatuannya dengan sajak2 aslinya dan juga bahasa Melayu.”

Usaha Goh Thean Chye dalam menterjemahkan puisi Mahua moden ke dalam bahasa Melayu turut mendapat pujian daripada Umar Junus (1971: 45) kerana membolehkan pembaca berbahasa Melayu lebih memahami pemikiran, semangat, luahan hati dan kehidupan penduduk Cina tempatan dalam pernyataan berikut yang disajikan dalam *Dewan Sastera*, 1(2), terbitan tahun 1971:

“Dilihat dari segi ini, usaha yang dilakukan oleh Sdr. Goh Thean Chye dapat dikatakan sebagai suatu usaha yang berani, kerana Sdr. ini telah betul2 berusaha untuk memindahkan fikiran dan keindahan yang mungkin terdapat pada puisi2 Tionghua yang diterjemahkannya ke dalam bentuk yang ada dalam bahasa Melayu.”

Berdasarkan maklumat periteks tersebut, didapati bahawa pemberian dana penerbitan dan penganugerahan sijil oleh badan-badan pertubuhan Cina, serta pengiktirafan daripada tokoh-tokoh Melayu merupakan sokongan yang diterima oleh penterjemah dan penerbit dalam usaha menggiatkan aktiviti penterjemahan dan penerbitan terjemahan sastera Mahua moden.

Analisis Objek Kajian 6: Mengapa (*Cur*)?

Persoalan tentang “mengapa” adalah berkaitan dengan sebab sesuatu terjemahan dihasilkan dalam cara dan bentuk tertentu dengan fungsinya yang khusus (D’huist, 2010: 401). Berdasarkan maklumat periteks yang dikutip daripada bahagian kata pengantar dan prakata dalam antologi terjemahan sastera Mahua moden yang diterbitkan, sebab penterjemah menterjemah karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu dapat diketahui. Dalam antologi *Drama Mahua: Perempuan Yang Memecahkan Cermin* (1977), penterjemah Ding Choo Ming menyatakan tujuan beliau untuk memperkenalkan sastera Mahua moden melalui terjemahan dalam pernyataan berikut:

“Memang ada setengah peminat sastra kaum bukan China di Malaysia tahu adanya kesusasteraan itu – menerusi hasil terjemahan. Tetapi bilangan terjemahan seumpama itu kecil sekali. Hakikat mereka tidak dapat menikmati karya sastra Mahua dengan baik tidak dapat nafikan, kerana benteng perbezaan bahasa. Dengan tujuan lebih memperkenalkan sastra Mahua kepada saudara kita dari keturunan

lain, saya telah mencuba menterjemahkan lima buah drama Mahua yang memang belum pernah diterjemahkan ke dalam bahasa Malaysia.”

(Drama Mahua: Perempuan Yang Memecahkan Cermin,
1977: Pengantar)

Di samping itu, Lim Chuan Boon (1988) menjelaskan bahawa tujuan beliau melakukan penterjemahan karya sastra Mahua moden ke dalam bahasa Melayu adalah untuk membolehkan kaum-kaum lain menghayati karya sastra Cina tempatan, sepertimana yang dikemukakan oleh beliau dalam pernyataan berikut:

“Semoga antologi cerpen terjemahan ini dapat menyajikan serba sedikit gambaran tentang karya Mahua kepada pembaca, terutamanya kepada mereka yang bukan keturunan Cina. Mudah-mudahan terbitnya buku ini juga akan menarik perhatian dari peminat-peminat sastra yang lain untuk turut menyumbangkan usaha mereka dalam bidang penterjemahan dengan tujuan sama-sama mempertingkatkan lagi persefahaman antara kaum di negara ini.”

(Mala Adan, 1988: Prakata)

Berdasarkan maklumat peritex yang dikumpulkan, jelas sekali bahawa sebab atau tujuan utama yang mendorong penterjemah untuk menterjemahkan karya sastra Mahua moden ke dalam bahasa Melayu adalah bagi membolehkan kaum-kaum lain menghayati terjemahan karya sastra Cina tempatan. Dalam pada itu, ternyata bahawa penterjemahan karya sastra Mahua moden ke dalam bahasa Melayu, dan bukannya

bahasa-bahasa lain ada sebabnya. Menurut Perkara 152 (1) Perlembagaan Persekutuan 1957, bahasa Melayu ialah bahasa rasmi dan bahasa kebangsaan bagi Persekutuan. Penetapan dan pengiktirafan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan adalah bertujuan untuk menyatukan berbilang kaum. Dalam hal ini, penterjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu bukan sahaja membolehkan kaum-kaum lain untuk mengenali budaya orang Cina tempatan, malah dapat berfungsi sebagai alat perpaduan untuk meningkatkan integrasi nasional.

Analisis Objek Kajian 7: Bagaimana (*Quomodo*)?

Cara terjemahan dihasilkan, norma hasil terjemahan, perubahan norma mengikut masa dan tempat, pelatihan penterjemah, pembentukan dan perkembangan institusi untuk latihan penterjemah dan institusi untuk penterjemah merupakan antara perkara yang boleh dikaji bawah persoalan “bagaimana” (D’hlust, 2010: 402). Melalui kajian yang dijalankan ini, maklumat yang berkaitan dengan aspek ini agak terhad. Walau bagaimanapun, cara penterjemah melakukan penterjemahan karya sastera Mahua moden dapat diketahui melalui ulasan dan komen yang diberikan oleh penulis undangan dalam bahagian pengantar atau pengenalan. Misalnya, Lutfi Abas (1980: 5) menyatakan bahawa penterjemah cenderung memanfaatkan kaedah terjemahan literal dan mengekalkan kandungan teks sumber dengan sepenuhnya, sepertimana yang berikut:

“Sebagai seorang Sarjana Muda dalam bidang Linguistik, Saudara Teng telah menterjemahkan antologi cerpen ini dengan menggunakan teknik “Frasa untuk Frasa”. Dengan itu, jalan bahasa karya asli serta

World View yang ingin disampaikan oleh pengarang itu telah dipertahankan dengan sempurna.”

(*Cerpen Mahua: Anakku, Harapanku oleh Yuen Li Fung, 1980:*
Pengenalan)

Seterusnya, sasterawan negara Anwar Ridhwan (2015: xvi) memperjelas bahawa para penterjemah lebih cenderung untuk setia kepada teks sumber semasa mengalihbahasakan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu, seperti yang diturunkan dalam pernyataan berikut:

“Oleh sebab cerpen-cerpen dalam antologi ini diterjemahkan ke dalam bahasa Melayu oleh beberapa orang penterjemah, maka terdapat kesan perbezaan pemindahan bahasa, idiom dan nuansanya, tetapi penterjemah sedapat mungkin ingin setia dengan teks asalnya.”

(*Antologi Cerpen: Misteri Pahatan, 2015: kata pengantar*)

Ternyata bahawa penterjemah dapat menterjemah karya sastera Cina tempatan ke dalam bahasa Melayu kerana mereka mempunyai penguasaan bahasa Cina (bahasa sumber) dan bahasa Melayu (bahasa sasaran). Daripada ulasan Lutfi Abas (1980) dan Anwar Ridhwan (2015) terhadap terjemahan yang dihasilkan, para penterjemah didapati menterjemah dengan kaedah terjemahan literal dalam usaha memindahkan mesej teks sumber kepada pembaca sasaran.

Berkenaan dengan perubahan norma mengikut masa dan tempat, pemerhatian dapat dirumuskan dari aspek lokasi penerbitan, penglibatan penterjemah, dan medium

terjemahan. Pertama, terjemahan karya sastra Mahua moden diterbitkan di Singapura pada peringkat awal, iaitu pada tahun 1960-an. Kemudian, kegiatan penterjemahan dan penerbitan terjemahan sastra Mahua moden lebih tertumpu di Malaysia (tidak termasuk Singapura selepas 9 Ogos 1969), seperti yang ditunjukkan dalam lajur maklumat tempat penerbitan dalam Lampiran A, B dan C. Kedua, penerbitan terjemahan sastra Mahua moden diusahakan oleh penterjemah solo pada peringkat awal, iaitu sebelum tahun 1970-an, dan dirancarkan melalui kerjasama kerajaan dengan badan bukan kerajaan sehingga kini (rujuk maklumat lajur penerbit dalam Lampiran A, B dan C). Ketiga, penerbitan terjemahan sastra Mahua moden disajikan melalui medium majalah dan surat khabar pada peringkat awal sebelum aktiviti ini diteruskan melalui sinergi antara kerajaan dan badan bukan kerajaan (rujuk maklumat penerbitan dalam Lampiran A, B dan C).

Analisis Objek Kajian 8: Apa Kesannya (*Cui bono*)?

Persoalan tentang “apa kesannya” melibatkan penerokaan terhadap kesan terjemahan, fungsi dan kegunaan terjemahan dalam masyarakat (D’hulst, 2010: 403). Dalam kajian ini, fungsi dan kegunaan terjemahan sastra Mahua moden dapat dikenal pasti melalui maklumat periteks yang diperolehi. Misalnya, sasterawan negara Anwar Ridhwan (2006: ix-x) melontarkan pendapat beliau tentang kepentingan terjemahan sastra Mahua moden dalam bahagian pengantar *Antologi Terjemahan Puisi Mahua: Salam Malaysia (2006)*:

“Puisi-puisi yang terhimpun dalam buku ini, dalam bahasa asalnya, telah lama diketahui oleh para peminat sastra Mahua khususnya dan

pembaca masyarakat Cina Malaysia umumnya. Sebelum puisi-puisi tersebut diterjemahkan ke dalam bahasa Melayu, diterbitkan dan disebarkan, masyarakat Melayu tidak mengetahui akan kemunculan serta perkembangan sastera Mahua, terutamanya puisi. Situasi sedemikian menyebabkan, bukan sahaja puisinya, malahan penyair Mahua sendiri, tidak dikenali oleh penulis dan masyarakat Melayu. Hal ini memberikan gambaran serta natijah komunikasi dan hubungan kaum yang agak negatif, bahawa sesama penulis Malaysia daripada pelbagai bangsa dan kaum, tidak mengenali antara satu dengan yang lain. Justeru itu, terjemahan seperti ini amat penting, bagi masyarakat terutamanya untuk mengetahui sastera Mahua.”

(Antologi Terjemahan Puisi Mahua: Salam Malaysia, 2006: ix-x)

Selain itu, Othman Puteh (2000: viii) meluahkan pendapat bahawa terjemahan karya sastera Mahua moden dapat membolehkan kaum-kaum lain memahami pemikiran dan kebudayaan kaum Cina, sepertimana yang dikemukakan oleh beliau dalam pernyataan berikut:

“Daripada keprihatinan dan usaha mereka itu memungkinan kita menghayati dan menelusuri muatan pemikiran, tanggapan dan tafsiran pengarang-pengarang cerpen Mahua terhadap realiti objektif kehidupan daripada perspektif mereka. Dengan itu, dapatlah kita berkongsi pengalaman dan pengetahuan, tambahan pula ia merupakan aset kesusasteraan tentang insan dan keinsanan yang bernilai tinggi, tentunya.”

(Cerpun Pilihan Sastera Mahua III: Dalam Hujan Renyai, 2000:

viii)

Secara keseluruhan, terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu dapat merobohkan benteng perbezaan bahasa yang menghalang kaum-kaum lain untuk menghayati karya sastera Cina yang ditulis oleh penulis Cina tempatan, sekali gus berfungsi sebagai alat untuk memupuk nilai-nilai keharmonian dan perpaduan antara berbilang kaum serta meningkatkan integrasi nasional.

KESIMPULAN

Secara kesimpulannya, kajian arkeologi terjemahan yang dijalankan menyumbang kepada sejarah terjemahan di Malaysia, khususnya penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dalam bahasa Melayu. Kajian ini berjaya mendokumentasikan terjemahan karya sastera Mahua moden yang diterbitkan dalam tiga jenis media, iaitu majalah, surat khabar dan antologi dari tahun 1960-an hingga tahun 2023, berserta maklumat judul asal, nama penulis asal, judul terjemahan, nama penterjemah, tahun penerbitan, penerbit, tempat penerbitan, dan genre mengikut susunan kronologi. Maklumat ini boleh digunakan sebagai rujukan untuk sebarang kajian yang berkaitan pada masa depan. Tambahan pula, kajian ini bukan sekadar merekodkan terbitan tersebut, malah juga membincangkan kemunculan penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden dari perspektif arkeologi dan sejarah terjemahan melalui lapan objek kajian yang diutarakan oleh D'hulst (2010).

Usaha penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden bermula sejak penghujung tahun 1960. Sehingga kini, ratusan judul terjemahan sudah berjaya diterbitkan hasil daripada usaha antara pelbagai pihak, termasuklah penterjemah, penerbit agensi kerajaan/IPTA, penerbit swasta, badan bukan kerajaan (NGO) dan penerbit individu. Penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden ke dalam bahasa Melayu yang diangkat sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa rasmi sebagaimana yang termaktub dalam Perkara 152 (1) Perlembagaan Persekutuan 1957 adalah bertujuan untuk merobohkan benteng perbezaan bahasa yang menghalang kaum-kaum lain bagi menghayati karya sastera Cina tempatan yang dikarang dalam bahasa Cina. Melalui terjemahan karya sastera Mahua moden, pemikiran dan sosiobudaya kaum Cina tempatan dapat dihayati oleh kaum-kaum lain. Langkah ini penting bagi merapatkan jurang perbezaan bahasa dan budaya antara kaum, sekali gus memupuk integrasi nasional dan memacu pembinaan negara bangsa Malaysia. Dengan erti kata lain, terjemahan karya sastera Mahua moden berfungsi sebagai alat perpaduan yang dapat menyatupadukan rakyat Malaysia yang terdiri daripada pelbagai kaum. Natijahnya, usaha penterjemahan dan penerbitan terjemahan karya sastera Mahua moden wajar diteruskan dan dilestarikan bagi meningkatkan interaksi budaya antara rakyat Malaysia yang terdiri daripada berbilang kaum. Dalam hal ini, semua pihak yang terlibat wajar membuat perancangan yang sistematik dan terancang bagi melestarikan matlamat ini.

RUJUKAN

- Anwar Ridhwan. 2015. Kata pengantar. Dlm. Yuen Boon Chan (Penyelenggara). *Antologi Cerpen: Misteri Pahatan* (hlm. vii-xvi). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Anwar Ridhwan. 2006. Prakata. Dlm. Chong Fah Hing & Chan Yong Sin (Penyelenggara). *Antologi Terjemahan Puisi Mahua: Salam Malaysia*, hlm. ix-xv. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- D'hulst, L. 2010. Translation history. Dlm. Gambier, Y. & Doorslaer, L.V. (Ed.). *Handbook of Translation Studies*, hlm. 397-405. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Ding Choo Ming. 1977. Prakata. Dlm. Ding Choo Ming (Penterjemah). *Drama Mahua: Perempuan Yang Memecahkan Cermin*. Selangor: Bulanana Penuntut.
- Fang Xiu. 1972. *Mahua xinwenxue daxi · lilun yiji (Koleksi sastera mahua moden · siri teori 1)*. Singapura: World Book Company.
- Genette, G. 1997. *Paratexts: thresholds of interpretation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gerber, L. 2008. Building bridges, building a bibliography of Australian children's fiction in German translation 1854–2007. *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 14(2), 141-157.
- Goh Thean Chye. 1975. *Modern Chinese literature in Malaysia and Singapore: A classified bibliography of books in Chinese*. Kuala Lumpur: Syarikat Penerbitan Hon Hong.

- Holmes, J.S. 2004. The name and nature of translation studies. Dlm. Venuti, L. (Ed.). *The Translation Studies reader*, hlm. 180-192. Edisi kedua. New York & London: Routledge: Taylor& Francis Group.
- Lim Chuan Boon. 1988. Prakata. Dlm. Lim Chuan Boon (Penterjemah). *Cerpen Pilihan Mahua: Mala Adan* (hlm. vii-viii). Kuala Lumpur: PERSPEKTIF.
- Lutfi Abas. 1980. Pengenalan penterjemah. Dlm. Teng Shin Min (Penterjemah). (1980). *Cerpen Mahua: Anakku, Harapanku oleh Yuen Li Fung* (hlm. 3-5). Petaling Jaya: Syarikat Penerbitan Universal.
- Mohamad Haji Salleh. 1971. Puisi Tionghoa. Dlm. *Dewan Sastra*, 1(8), 38. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Munday, J. 2016. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications* (edisi ke-4). London & New York: Routledge: Taylor& Francis Group.
- Othman Puteh. 2000. Kata pengantar. Dlm. Lim Chuan Boon (Penyelenggara). *Cerpen Pilihan Sastera Mahua III: Dalam Hujan Renyai* (hlm. vii-xxiii). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Pegenaute, L. 2018. Translation and cultural development: historical approaches. Dlm. Harding, S.A. & Cortés, O.C. *The Routledge Handbook of Translation and Culture* (hlm. 177-195). Oxon & New York: Routledge.
- Pym, A. 1998. *Method in translation history*. Manchester: St. Jerome.
- Santoyo, J-C. 2006. Blank spaces in the history of translation. Dlm. Bastin, G. L. & Bandia, P. F. (Ed.). *Charting the future of Translation History*, hlm. 11-44. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. 2002. What texts don't tell: the uses of paratexts in translation research. Dlm. Hermans, T. (ed.). *Crosscultural Transgressions. Research*

- Models in Translation Studies II: Historical and Ideological Issues* (hlm. 44-60). Manchester & Northampton: St. Jerome.
- Umar Junus. 1971. Puisi Tionghua. Dlm. *Dewan Sastra*, 1(2), 45-47. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Woodsworth, J. 1998. History of translation. Dlm. Baker, M. (Ed.). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, hlm. 100-105. London & New York: Routledge.
- Yang Quee Yee. 2000. *Perkembangan Kesusasteraan Mahua Moden 1919-1965*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Yang Quee Yee. 2014. *Himpunan makalah kebudayaan Cina-Melayu*. Kuala Lumpur: Centre for Malaysian Chinese Studies.
- Zhuang Hua Xing. 2006. Mayi huawen wenxue: wenhua zhuti renzhi de jiedu (Terjemahan sastra Cina ke dalam bahasa Melayu: Tafsiran tentang kognisi budaya). Dlm. Zhuang Hua Xing (Ed.). *Mianyan: Dama Yichuanghui Huiyuan Wenji* (zhongwen er). (Terentang Panjang: Antologi Karya Ahli Persatuan Penterjemahan dan Penulisan Kreatif Malaysia. Selangor: Persatuan Penterjemahan dan Penulisan Kreatif.